

รายวิชา ประวัติศาสตร์

เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง
เศรษฐกิจกับสังคมสมัยอยุธยา

รหัสวิชา ส 22102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้สอน ครูนิตยา จวบรัมย์

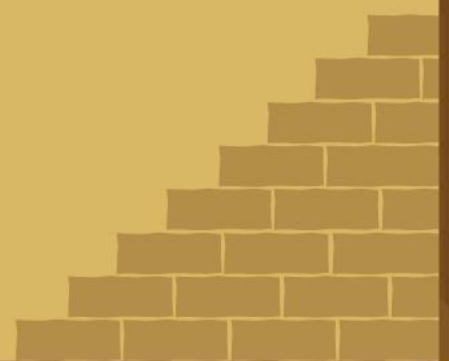
ทบทวนสภาพเศรษฐกิจอยุธยา

ใบตารางแสดงรายการสินค้าของบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดา
จากสำนักงานที่กรุงศรีอยุธยาส่งไปญี่ปุ่นในแต่ละปีโดยเฉลี่ย
ระหว่างปี ค.ศ. 1633-1663 และ 1664-1694

รายการสินค้า	ปริมาณส่งออกต่อปี ระหว่างปี ค.ศ. 1633-1663	ปริมาณส่งออกต่อปี ระหว่างปี ค.ศ. 1664-1694
หนังกวาง	1,970,124 ผืน	1,453,000 ผืน
ไม้ฝาง	78,343 ทาบ	17,839 ทาบ
หนังปลากระเบน	464,126 ผืน	500 ผืน
ครั่ง	3,163 ทาบ	181 ทาบ
หนังวัวและหนังควาย	116,005 ผืน	116,000 ผืน
ไม้กฤษณา	8,353 แคทที (catty)	0 แคทที (catty)
ดีบุก	307 ทาบ	0 ทาบ
งาช้าง	309 ทาบ	100 ทาบ
ขี้ผึ้ง	20 ทาบ	79 ทาบ
เขาวัว เขาควาย	79,700 เขา	808 เขา
อื่นๆ	เล็กน้อย	0

[1] มีหลายชนิด ใช้ทำเครื่องหนังและเลื้อหนัง ถุงมือ รวมทั้งทำซองปืน
หนังกว้างเนื้ออ่อนใช้เช็ดเลนส์ ราคาหนังกว้างซื้อที่กรุงศรีอยุธยาผืนใหญ่
100 ผืน ต่อ 5-6 ชั่ง หรือ 7-8 ชั่ง เมื่อเป็นที่ต้องการมาก ส่วนหนังกว้าง
3 ชนิดคละกัน คือ 100 ผืน ต่อ 3-4 ชั่ง เมื่อเป็นที่ต้องการมาก

[2] 1 หาบ เท่ากับ 60 กิโลกรัม

[3] ใช้หุ้มด้ามดาบเพื่อกันลื่น หนึ่งปลาฉลามก็ใช้ด้วยวัตถุประสงค์เดียวกัน

[4] 1 แคทที เป็นหน่วยน้ำหนักที่ชาวจีนนำเข้ามาในคาบสมุทรมลายู 1 แคทที เท่ากับ 625 กรัม อย่างไรก็ตาม แต่ละเมืองอาจเรียกหน่วยเดียวกันแต่น้ำหนักไม่เท่ากันก็ได้

[5] รวม หญ้าฝรั่น น้ำตาลดิบ ตะกั่ว ยางไม้ หมากรูด ผลไม้เปลือกแข็ง

ที่มาตาราง: George Vinal Smith, The Dutch in Seventeenth-Century Thailand, p.80.

อ้างอิงใน วราภรณ์ นิพัทธ์สุขกิจ. กลุ่มคนที่สัมพันธ์กับการค้าใน
สังคมอยุธยา พ.ศ.2172-2310. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
,2548.

สังคมสมัยอยุธยา

ภาพสังคมสมัยอยุธยา สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/m201313/xanacaki-xyuthya/neuxha-xyuthya/sphaph-sangkhm-thiy-smay-krung-mxyuthyal> สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2562

โครงสร้างทางสังคมสมัยอยุธยา

พระมหากษัตริย์

พระบรมวงศานุวงศ์

ขุนนาง

ไพร่

ทาส

ชนชั้นปกครอง

ชนชั้นใต้ปกครอง

ชนชั้นพิเศษ

ภิกษุสงฆ์

ชาวต่างชาติ

ความสัมพันธ์ระหว่าง เศรษฐกิจกับสังคมสมัยอยุธยา

หลักฐานชั้นที่ 1

“กรมพระคลังสินค้าเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้กรมพระคลัง ซึ่งควบคุม โดย พระศรีพิพัฒน์รัตนโกษา เป็นเจ้ากรม ถือศักดินา 3000 และเป็น ผู้ใช้ตราเทพยดาถือพระขรรค์นั่งแท่นกับตราคนถือคันชั่ง ซึ่งมีอำนาจ ในการใช้ไปจัดซื้อฝางและสินค้า ณ หัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือ แลเมืองเล็กทั้งปวงกับใช้ไปเบิกสินค้าและสิ่งของในกรุง”

ที่มา: ราชบัณฑิตยสถาน, กฎหมายตราสามดวง ฉบับ

ราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1, หน้า117.

หลักฐานชิ้นที่ 2

“...ไพร่ท้องหมู่เข้าเดือนออกเดือนทำราชการทุกวันนี้ ได้ความยากกว่าไพร่ส่วยทั้งปวงเป็นหลายเท่า ด้วยไพร่ข้าส่วยติบुकนั้น ถ้าแลมิได้เอาติบุกมาส่งต้องเสียเงินแทน สกรรสิบบาทเลวทาสห้าบาท ไพร่หมู่ตะพุ่นนั้นถ้ามิได้เกี่ยวหญ้าให้ช้าง ต้องเสียเงินค่าหญ้า สกรรเก้าบาทเกลี้ยกล่อมคนละหกบาท เลวทาสคนละตำลึงสองสลึง...”

ที่มา: ประมวลกฎหมาย รัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 เล่ม 3,
หน้า 266

กฎหมายตราสามดวง

สิ่งที่สะท้อนความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของไทย ในสมัยอยุธยา กฎหมายไทยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดีย โดยผ่านมาทางมอญ คือ "คัมภีร์พระธรรมศาสตร์"

จึงสะท้อนความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของไทย ในสมัยอยุธยา กฎหมายไทยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดีย โดยผ่านมาทางมอญ คือ "คัมภีร์พระธรรมศาสตร์"

กิจกรรมตอบคำถาม ลงสมุด

หลักฐานชั้นที่ 1

“กรมพระคลังสินค้าเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้กรมพระคลัง ซึ่งควบคุม โดย พระศรีพิพัฒน์รัตนโกษา เป็นเจ้ากรม ถือศักดินา 3000 และเป็น ผู้ใช้ตราเทพยดาถือพระขรรค์นั่งแท่นกับตราคนถือคันชั่ง ซึ่งมีอำนาจ ในการใช้ไปจัดซื้อฝางและสินค้า ณ หัวเมืองปากใต้ฝ่ายเหนือ แลเมืองเล็กทั้งปวงกับใช้ไปเบิกสินค้าและสิ่งของในกรุง”

ที่มา: ราชบัณฑิตยสถาน, กฎหมายตราสามดวง

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1, หน้า117.

ให้นักเรียนตอบคำถามจากหลักฐานชั้นที่ 1 ลงสมุด

1. แหล่งที่มา

2. ช่วงเวลาของหลักฐาน

3. ประเภทของหลักฐาน

4. สาระสำคัญของหลักฐาน

ตามความสำคัญ

ตามการบันทึก

หลักฐานชั้นที่ 2

“...ไพร่ท้องหมู่เข้าเดือนออกเดือนทำราชการทุกวันนี้ ได้ความยากกว่าไพร่ส่วยทั้งปวงเป็นหลายเท่า ด้วยไพร่ข้าส่วยติบुकนั้น ถ้าแลมิได้เอาติบุกมาส่งต้องเสียเงินแทน สกรรสิบบาทเลวทาสห้าบาท ไพร่หมู่ตะพุ่นนั้นถ้ามิได้เกี่ยวหญ้าให้ช้าง ต้องเสียเงินค่าหญ้า สกรรเก้าบาทเกลี้ยกล่อมคนละหกบาท เลวทาสคนละตำลึงสองสลึง...”

ที่มา: ประมวลกฎหมาย รัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166

เล่ม 3, หน้า 266

ให้นักเรียนตอบคำถามจากหลักฐานชั้นที่ 2 ลงสมุด

1. แหล่งที่มา

2. ช่วงเวลาของหลักฐาน

3. ประเภทของหลักฐาน

4. สาระสำคัญของหลักฐาน

ตามความสำคัญ

ตามการบันทึก

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักฐานชั้นที่ 1 กับ หลักฐานชั้นที่ 2

- สังคมสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นสังคมระบบศักดินา กลุ่มบุคคลชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมอยุธยาจะมีสถานภาพ และบทบาทแตกต่างกันออกไปตามลำดับศักดินาของตนเอง
- ผู้ที่มีศักดินาสุงก็ยังมีอำนาจ หน้าที่ และ ความรับผิดชอบมากตามไปด้วยและยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับสังคมสมัยอยุธยา

1. ชนชั้นขุนนางจะเป็นผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือพระมหากษัตริย์
ในการบริหารบ้านเมืองตามกรมกองต่าง ๆ

2. ชนชั้นไพร่ เป็นชนชั้นสามัญชนในสังคมทั้งชาย
และหญิง ไพร่ทุกคนต้องขึ้นสังกัดมูลนายตามกรม
กองต่าง ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับสังคมในสมัยอยุธยา
มีลักษณะเป็นอย่างไร

สังคมสมัยอยุธยาเป็นสังคมระบบศักดินา

พระมหากษัตริย์

พระบรมวงศานุวงศ์

ขุนนาง

ไพร่

ทาส

ชนชั้นปกครอง

ชนชั้นใต้ปกครอง

ชนชั้นพิเศษ

ภิกษุสงฆ์

ชาวต่างชาติ

ไพร่ส่วยเป็นชนชั้นที่ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง
ทางเศรษฐกิจของกรุงศรีอยุธยาอย่างไร

ไพร่ส่วยเป็นไพร่ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
และความต้องการส่วยสินค้า ในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลายที่มากขึ้น
เพื่อนำไปส่งขายต่อให้กับพ่อค้า เพื่อสร้างรายได้ให้กับรัฐ
และมูลนาย

ระบบศักดินามีความสำคัญต่อความเจริญทางเศรษฐกิจ
ของกรุงศรีอยุธยาอย่างไรบ้าง

ระบบศักดินา เป็นระบบที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในสังคม
สมัยอยุธยา ระบบศักดินามีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจอยุธยา

สรุป

กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสภาพเศรษฐกิจและสังคม ในสมัยอยุธยา
สังคมสมัยอยุธยาเป็นสังคมระบบศักดินา โดยมีกลุ่มชนชั้นปกครอง
ชนชั้นใต้การปกครอง ชนชั้นพิเศษ กลุ่มบุคคลแต่ละชนชั้นต่างมี
ส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของกรุงศรีอยุธยา
ให้มีความเจริญรุ่งเรือง

